

conduct a survey of their classmates, neighbors, and friends who represent various racial and ethnic groups about this issue. Then, they can report their findings to the class.

2. Terms used to disguise unpleasantness. In an attempt to mask the truth or to hide unpleasant realities, governments or other special interest groups sometimes create euphemisms or expressions to put a more positive light on a situation. If *blind* sounds offensive, substitute *visually challenged*. *Genocide* may be referred to as *ethnic cleansing*. Sometimes, the new terms seem awkward, funny, or even offensive. Again, there is unlikely to be agreement on whether such terms are good or not. Consider this opinion from Dr. Kenneth Jemigan of the National Federation of the Blind in the U.S.: “*The blind have had trouble with euphemisms for as long as anybody can remember. The form has changed, but the old notions of inferiority and second-class status still remain. The euphemisms and political correctness do not help. If anything, they make matters worse as they claim modern thought and enlightenment. The attempt to avoid such straightforward, respectable words as blindness, blind, the blind, etc. and imply shame instead of true equality, and portray the blind as touchy and belligerent.*” Do you agree or disagree with Dr. Jemigan? Try to explain why. Try to find other similar examples of euphemistic speech.

3. Political correctness in languages other than English. Politically correct changes are also occurring in languages other than English as a reflection of growing tolerance, inclusion, and other changes in modern societies. What examples of politically correct speech can you identify in the native languages of your classmates or community? Create a class list of examples.

4. PC point of view. Which of these two points of view most closely reflects your opinion? Explain, giving examples to support your opinion.

- a. PC speech is an important issue in modern society and reflects a growing respect for others.
- b. PC speech is just a form of conformism and does not represent a meaningful change in attitudes.

To sum up I would like to say that politically correct changes occur in many other languages as a reflection of the ideas of tolerance and inclusion. New words and expressions reflect the changes arising in modern societies.

Bibliography:

1. Bail, J. *What Language Should We Teach?* - New York, 2000.

Анотація

В статті розглядаються зміни, які відбулися в англійській мові у зв'язку з рухом за політичну коректність в англійських країнах, і особливості викладання політично коректної мови на уроках англійської.

Л.С.Цоуфал
старший викладач

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ МОВИ

У статті розглядаються теоретичні проблеми комунікативно-діяльнісного підходу до навчання мови; обґрунтовується роль комунікативних ситуацій у формуванні мовної особистості.

Сучасний етап розвитку освіти характеризується посиленням уваги до змісту навчання й виховання, розробкою ефективних форм і методів, які сприяли б формуванню мовної особистості, здатної вільно, комунікативно виправдано користуватися засобами рідної мови.

Потреба забезпечити вимоги суспільства до мовленнєвої підготовки підростаючого покоління зумовлює необхідність удосконалення методів і прийомів формування комунікативних умінь і навичок.

Останнім часом у психологічній, педагогічній, методичній літературі порушується питання комунікативно-діяльнісного підходу до змісту й процесу навчання рідної мови в школі, розглядається можливість засвоєння школярами різних аспектів мови як засобу спілкування, передбачається усвідомлення суспільної ролі мови та її функцій.

Комунікативно-діяльнісний підхід до навчання мови полягає в такій організації навчання, коли засвоєння мови відбувається безпосередньо в процесі комунікативної діяльності з метою оволодіння комунікативними вміннями й навичками.

Формування певних умінь лежить в основі будь-якого виду діяльності. Мовлення, за переконанням О.О.Леонтьєва, являє собою низку мовленнєвих дій, які мають свою проміжну мету і підпорядковані загальній меті діяльності. У свою чергу мовленнєва дія передбачає мету, планування і здійснення плану, зіставлення мети і результату, тобто має чотирифазову динамічну структуру. Кожна фаза відповідає певному етапу породження мовлення, у якому можна виділити групи операцій, пов'язаних з аналітико-синтетичною діяльністю школярів. Розглянемо запропоновані О.О.Леонтьєвим фази мовленнєвої діяльності.

I фаза - орієнтація в умовах мовленнєвої ситуації, тобто визначення ситуації спілкування, типу й стилю мовлення.

II фаза - планування змісту висловлюваного (що треба сказати), визначення теми (про що буду говорити), складання програми висловлювання. Така програма формується у внутрішньому мовленні, яке виконує важливі підготовчі функції (наприклад, визначення характерних стильових рис майбутнього висловлення, вибір мовних одиниць, визначення їх відповідності смислового навантаження, змісту й завданню спілкування, розташування їх у певній послідовності).

III фаза - трансформація внутрішнього мовлення в зовнішню форму. Саме тут відбувається перехід від програми до її реалізації в мовному вираженні (вибір слів, словосполучень, синтаксичних конструкцій, засобів зв'язку між реченнями).

IV фаза - контроль, що реалізується в процесі співвідношення результатів мовленнєвого впливу на партнера із завданням висловлювання, контролю послідовності й правильності виконаних операцій, виправлення допущених помилок [1].

V загальній структурі мовленнєвої діяльності усі її види (говоріння, слухання, читання, письмо) розглядаються як основні способи взаємодії людей у процесі спілкування. У межах самої діяльності мовленнєва дія співвідноситься з поняттям "уміння", яке психологи й дидактики розглядають як здатність учнів свідомо здійснювати певну діяльність, творчо застосовуючи набуті знання у знайомих чи нових умовах.

Аналізуючи мовленнєву діяльність як явище, яке відповідає всім ознакам діяльності, необхідно враховувати, що мовленнєва діяльність, як і будь-яка інша, є мотивованою, здійснюється з певною метою. Її основна мета досягається за допомогою засобів мови і специфічних мовленнєвих дій, і в результаті виникає висловлювання, що відповідає поставленій меті.

Слід зазначити, мовленнєва діяльність характеризується певною специфікою. Ця специфіка полягає в тому, що мовленнєва діяльність звичайно виступає як невід'ємна частина іншого виду діяльності - ігрової, навчальної, трудової. При цьому мета мовленнєвої діяльності визначається в позамовленнєвому плані. Здійснення мовленнєвої діяльності не є самоціллю в процесі комунікації. Як підкреслював О.О.Леонт'єв, тільки в тому випадку, коли мета і результат діяльності полягають у створенні певного мовного висловлювання, мовленнєва діяльність має місце в чистому вигляді, оскільки мета, засоби, дії і результат - все це визначається на мовному матеріалі, обмежене мовленнєвим актом і не виходить за його межі.

Комунікативно-діяльнісний підхід потребує розгляду лінгвістичної теорії як інструмента для практичного оволодіння мовою [2,71].

Учителі повинні дбати, щоб знання про мову поставити на службу мовленнєвим навичкам, а мовленнєву діяльність організувати так, щоб у ході її закріплювалися і краще усвідомлювалися лінгвістичні поняття та закономірності.

Безперечно, взаємозв'язок між знаннями, вміннями й навичками полягає в тому, що останні формуються на основі знань. Знання є необхідною умовою виконання дій, у свою чергу вміння й навички необхідні для подальшого набуття знань.

Практична спрямованість навчання рідної мови передбачає не лише кількісні переваги практики над лінгвістичною теорією, а й насамперед навчання діяльності спілкування, створення на уроці таких умов, які б спонукали учнів спілкуватися, висловлювати свої думки, доводити власні переконання, впливати на співрозмовників.

Відомо, що процес формування комунікативних умінь і навичок - довготривалий і складний, потребує досконалого знання вчителем теоретичних основ зв'язного мовлення, ефективного застосування методів і прийомів, системи вправ як основного засобу навчання зв'язних висловлювань, важливої умови дієвості навчання.

У зв'язку із запровадженням комунікативно-діялісного підходу змінюються методи і прийоми навчання. Поряд з такими основними прийомами навчання, як переказ і твір, великого значення набуває метод моделювання зв'язних висловлювань. Він реалізується в різноманітних ситуативних вправах, сконструйованих з урахуванням залежності змісту і мовленнєвого оформлення висловлювань від ситуації спілкування.

Комунікативна ситуація - це ситуація мовлення, ситуативний контекст мовленнєвої взаємодії, що виникає в реальному житті або моделюється на уроці з певною дидактичною метою [2,70].

Дослідники по-різному розв'язують питання про компонентну структуру комунікативної ситуації.

Так, дослідник комунікації нерідною мовою В.Скалкін вважає, що комунікативна ситуація складається з чотирьох компонентів: 1) обставини дійсності;

2) стосунки між комунікантами; 3) мовленнєве спонування; 4) реалізація комунікативного акту [3,174].

Українські лінгводидакти (М.І.Пентилюк, О.М.Біляєв) виділяють такі компоненти комунікативної ситуації: учасники (адресат, адресант, аудиторія), предмет мовлення, обставини мовлення (місце, час, інші умови), способи здійснення спілкування (усне, писемне мовлення, умовні знаки тощо), код (мова, діалект, стиль), мовленнєвий жанр, подія, оцінка ефективності мовлення, мета [2,70].

Розуміння компонентного складу ситуації, знання того, як можна комбінувати складові ситуації в процесі навчання, дозволяє створювати моделі взаємовідносин співбесідників у конкретних умовах спілкування. Моделюючи ситуацію, важливо передбачати і предмет мовленнєвої діяльності, і мовленнєвий намір, і мету мовленнєвої діяльності, можливої в межах певної ситуації.

На думку В.Скалкіна, методична модель комунікації може бути представлена такими її типовими видами: 1) офіційний індивідуальний контакт; 2) ділова (неофіційна) розмова; 3) вільна (неофіційна) бесіда; 4) групова офіційна бесіда; 5) монолог у груповій бесіді; 6) публічне спілкування [3,178].

Ситуації, які моделює вчитель, різні залежно від того, якою мірою вони передбачають майбутнє висловлювання. Так, зокрема Г.Т.Шелехова вважає і пропонує застосовувати на уроках мови такі різновиди ситуацій, що а)містять вичерпну інформацію про обставини, у яких відбувається висловлювання; б) містять частину інформації, останні компоненти уточнюються школярами (у такому випадку створюються різні варіанти реалізації запропонованої ситуації); в) містять формулювання запитання проблемного характеру на морально- етичні та суспільні теми; г) визначаються за допомогою тексту-опису обставин, який є інформацією для роздумів [4,3].

Створення комунікативних ситуацій на уроці має виняткове значення для розвитку зв'язного мовлення. Адже такі завдання формують в учнів уміння

вільно і творчо використовувати лексичні і граматичні засоби мови, підводять їх до мовленнєвого спілкування в умовах природної комунікації, дисциплінують мислення, загострюють почуття мови, привчають гнучко користуватися нею, вибираючи з декількох варіантів той, який найбільше підходить для певних умов спілкування.

Список використаної літератури

1. Основы теории речевой деятельности / Под ред. А.А.Леонтьева. - М.: Наука, 1974. - 367 с.
2. Словник-довідник з української лінгводидактики: Навчальний посібник / За ред. М.Пентиліук. - К.: Ленвіт, 2003. - 149 с.
3. Скалкин В.Л. Структура устноязычной коммуникации и вопросы обучения устной речи на иностранном языке // Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия / сост. Леонтьев А.А. - М.: Рус. яз., 1991. - 360 с.
4. Шелехова Г.Т. Уроки розвитку зв'язного мовлення в старших класах: Посібник для вчителя. - К.: "Альфа-М", 1996. - 36 с.

Summary

The article deals with theoretical problems of the approach aimed at enhancing communicative competence while teaching languages. It also clarifies the role of communicative situations in forming communicative competence.